

CHONDOIZM DINI: KELIB CHIQISHI, TA'LIMOTI VA HOZIRGI DAVRDAGI AHAMIYATI

Bazarova Irodaxon

Kokand Universiteti Andijon filiali Tarix va ijtimoiy fanlar kafedrası, PhD

Xasanova Moxirabonu Erkinjon qizi

Kokand Universiteti Andijon filiali Davolash ishi yo'nalishi 2-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20541163>

Annotatsiya

Ushbu maqolada Chondoizm dinining vujudga kelish tarixi, asosiy g'oyalari, axloqiy tamoyillari hamda Koreya jamiyati va madaniyatidagi o'rni yoritiladi. Chondoizm XIX asrda Koreyada paydo bo'lgan bo'lib, insonparvarlik, tenglik va adolat g'oyalarini targ'ib qiluvchi diniy-falsafiy ta'limot hisoblanadi. Maqolada mazkur dinning shakllanish omillari va zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Chondoizm, Cheondogyo, Tonghak, Koreya, din, insonparvarlik, axloq, ma'naviyat, tenglik, samoviy yo'l.

Kirish

Din insoniyat taraqqiyotining ajralmas qismi bo'lib, jamiyatning ma'naviy hayoti, axloqiy qadriyatlari va madaniy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Sharq mamlakatlari orasida Koreya o'zining boy diniy va falsafiy merosi bilan ajralib turadi. Ana shunday diniy ta'limotlardan biri Chondoizm hisoblanadi. Chondoizm XIX asrda Koreyada shakllangan bo'lib, u xalqning ma'naviy ehtiyojlariga javob berish, ijtimoiy adolatni qaror toptirish va inson qadr-qimmatini ulug'lash maqsadida yuzaga kelgan.

Chondoizm dini dastlab Tonghak harakati sifatida paydo bo'lgan. Bu harakat o'sha davrdagi siyosiy va ijtimoiy muammolar sharoitida xalq orasida keng tarqaldi. Keyinchalik u rivojlanib, mustaqil diniy tizimga aylandi va Chondoizm nomini oldi.

hondoizm dinining vujudga kelishi

XIX asr o'rtalarida Koreya murakkab siyosiy va iqtisodiy vaziyatni boshdan kechirayotgan edi. Jamiyatda tabaqalanish kuchayib, oddiy xalqning turmush darajasi pasaygan edi. Shu bilan birga, G'arb davlatlarining ta'siri va xristian missionerlarining faoliyati mahalliy aholi orasida turli munozaralarni keltirib chiqardi.

Ana shunday sharoitda koreys mutafakkiri Chxve Che-u yangi diniy-falsafiy ta'limotni yaratdi. U 1860-yilda ilohiy vahiy olganini e'lon qilib, odamlarni ma'naviy poklanish, adolat va tenglikka chaqira boshladi. Uning ta'limoti Tonghak, ya'ni "Sharq ta'limoti" deb nomlandi. Ushbu nom G'arb ta'limotlariga qarama-qarshi ravishda tanlangan edi.

Chxve Che-u hukumat tomonidan xavfli shaxs sifatida baholandi va 1864-yilda qatl qilindi. Biroq uning g'oyalari xalq orasida yashab qoldi va keyinchalik Chondoizm dinining shakllanishiga asos bo'ldi.

Chondoizm ta'limotining mohiyati

Chondoizm so'zi koreys tilidagi "Cheondogyo" atamasidan kelib chiqqan bo'lib, "Samoviy yo'l dini" degan ma'noni anglatadi. Ushbu dinning markaziy g'oyasi inson va ilohiy kuch o'rtasidagi bog'liqlikdir. Chondoizmga ko'ra, har bir insonda ilohiylik mavjud bo'lib, shu sababli barcha odamlar teng va hurmatga loyiqdir.

Ta’limotning asosiy shiori “Inson – osmondir” degan g’oyada ifodalanadi. Bu qarash inson qadr-qimmatini yuksak darajada ulug’laydi. Chondoizmda insonning ichki pokligi, axloqiy kamoloti va jamiyat oldidagi mas’uliyati muhim ahamiyat kasb etadi.

azkur din konfutsiylik, buddaviylik va mahalliy koreys diniy an’analarining ayrim jihatlarini o’zida mujassamlashtirgan. Shu sababli u Koreya xalqining milliy va madaniy qadriyatlari bilan chambarchas bog’langan.

Chondoizmning axloqiy qarashlari

Chondoizm insonning ma’naviy kamolotiga katta e’tibor beradi. Ushbu ta’limotga ko’ra, inson doimo o’z xulq-atvorini yaxshilashga intilishi kerak. Halollik, adolat, mehr-shafqat va poklik asosiy axloqiy fazilatlar hisoblanadi.

in tarafdorlari yolg’on gapirish, adolatsizlik qilish va boshqalarga zarar yetkazishni qoralaydilar. Ular jamiyatda tinchlik va hamjihatlikni ta’minlashni muhim vazifa deb biladilar. Har bir inson o’zining kundalik hayotida yaxshi amallar qilish orqali ma’naviy yetuklikka erishishi mumkin deb hisoblanadi.

Inson va tabiat munosabati

Chondoizm tabiat muqaddas ne’mat sifatida qaraladi. Inson tabiatning bir qismi bo’lib, u bilan uyg’un holda yashashi kerak. Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik muvozanatni saqlash muhim qadriyatlar sifatida e’tirof etiladi.

Bu qarashlar zamonaviy ekologik muammolar sharoitida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Chondoizm tarafdorlari inson va tabiat o’rtasidagi uyg’unlik jamiyat farovonligining muhim omili ekanligini ta’kidlaydilar.

Chondoizmning Koreya tarixidagi o’rni

Chondoizm nafaqat diniy, balki ijtimoiy va milliy harakat sifatida ham muhim ahamiyatga ega bo’lgan. XIX asr oxirida Tonghak harakati xalq orasida keng yoyilib, adolatsizlik va zulmga qarshi kurashning ramziga aylandi.

1919-yildagi Koreya mustaqillik harakatida ham Chondoizm tarafdorlari faol ishtirok etganlar. Ular mamlakat mustaqilligi va milliy qadriyatlarni saqlab qolish yo’lida katta hissa qo’shganlar. Shu sababli Chondoizm Koreya tarixida diniy ta’limot bilan bir qatorda milliy uyg’unish harakati sifatida ham e’tirof etiladi.

Chondoizmning hozirgi davrdagi ahamiyati

Bugungi kunda Chondoizm asosan Koreyada faoliyat yuritadi. Uning tarafdorlari son jihatdan boshqa yirik dinlarga nisbatan kamroq bo’lsa-da, u Koreyaning an’anaviy diniy merosining muhim qismi hisoblanadi.

Chondoizm zamonaviy jamiyatda inson huquqlari, ijtimoiy adolat, tinchlik va ekologik masalalar bo’yicha faol pozitsiyani egallaydi. Dinning insonparvarlik va tenglikka asoslangan g’oyalari bugungi kunda ham o’z dolzarbligini saqlab qolmoqda

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, Chondoizm Koreada shakllangan o’ziga xos din bo’lib, inson qadr qimmatini ulug’lash, tenglikni taminlash va ma’naviy poklikka erishishni asosiy maqsad sifatida ilgari suradi. Ushbu din Korea tarixida muhim ijtimoiy va madaniy rol o’ynagan hamda milliy o’zlikni saqlashda kata ahamiyat kasb etgan. Hozirgi kunda ham Chondoizmning insonparvarlik, adolat va tabiatni asrashga qaratilgan g’oyalari jamiyat taraqqiyotida muhim o’rin tutmoqda.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1.Mirzoyev T. Dinshunoslik asoslari.Toshkent2022

2. Ismoilov A. jahon dinlari tarixi. Toshkent 2021
3. Kuem Jang-tea. Korean Religions. Seoul, 2018
4. Graynson J.H. Korea Religions. History. London ,2002
5. Korea diniy an’analari va Chondoizm bo’yicha ilmiy maqolalar va electron manbalar.